

PALS

El lloc està documentat des de l'any 889 en un precepte del rei carolingi Odó, on cita l'existència d'un primitiu castell. L'any 1062, el senyor de Pals va vendre els drets de la vila i el castell als comtes de Barcelona, Ramon Berenguer I i Almodis. Al 1190, el rei Alfons el Cast va cedir el domini a Ramon de Vilademuls. Després va passar a diverses mans fins que l'any 1272 tornava a la corona.

El casc antic és totalment medieval, majoritàriament gòtic, i està molt ben conservat. A més de la plaça Major i l'Ajuntament, en destaquem:

El castell, que era del segle IX-XV, però ara només en resta la torre de l'Homenatge, romànica i bastida al segle XII. És de planta circular, de 7 m de diàmetre i 15 m d'alçada. Al segle XV es coronà amb un petit campanar i ja modernament, amb un rellotge, per la qual cosa és coneguda com la Torre de les Hores.

L'església, que ja existia l'any 994, però va tenir moltes reformes amb diversos estils. La base és romànica del segle X-XI; l'absis i la nau són gòtics del XV; la portalada, barroca del XVII i el campanar del segle XVIII.

Les muralles van edificar-se durant el segle XII i van ser ampliades al XIV. Només es conserven parcialment: en queden quatre bestorres.

Ca la Pruna, on hi ha el Museu Casa de Cultura. És una casa fortificada del segle XV-XVI.

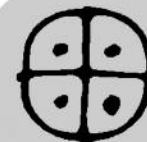

PALS. Torre de les Hores.

Text i fotos: Joan Codina Bernaus

BIBLIOGRAFIA:

Catalunya Romànica, vol. VIII: l'Empordà I
Guies Catalunya Romànica, vol. 10, el Baix Empordà .
Pals, el recinte gòtic. Fulletó de l'Oficina Municipal de Turisme.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 215

5 de març de 2023

EL BAIX EMPORDÀ

PALAU-SATOR

El terme municipal de Palau-sator aplega els petits pobles de Fontclara, Sant Julià de Boada, Sant Feliu de Boada, Pantaleu i el propi de Palau-sator. Tot el terme té, actualment, uns 320 habitants.

El poble de Palau-sator té el seu origen en un castell, en forma de torre, i l'església de Sant Pere de Palau. El document més antic és de l'any 994, on s'esmenta que els comtes Ramon Borrell i Ermessenda fan donació de la Torre de Palau i de l'església de Sant Pere al bisbat de Girona. Posteriorment es denominaran de Sa Tor (de la Torre), el topònim actual.

El castell és preromànic, del segle X. En època gòtica fou ampliat i la part primitiva va passar a ser la torre mestra. Al seu redós ja s'havia format un petit poble i al segle XIII es va bastir un primer recinte emmurallat. La portalada sud té al damunt una bestorre de defensa que, com que disposa d'un rellotge de sol i d'un de modern, se l'anomena Torre de les Hores.

PALAU-SATOR. Torre de les Hores.

Pere III el Cerimoniós, al segle XIV va manar ampliar-ne les muralles. Actualment en resta una bona part. Al seu interior el poble conserva un aire medieval.

L'església de Sant Pere és fora muralles i és romànica, de finals del segle XII o inicis del XIII. Anteriorment n'hi havia hagut una altra de preromànica. A partir del segle XVI s'hi afegiren capelles laterals, una sagristia i fou fortificada.

SANT JULIÀ DE BOADA

En el lloc de Boada hi ha dos llogarets amb la seva corresponent església: Sant Julià, que és preromànica i Sant Feliu que era romànica, però que al segle XVI va ser substituïda per l'actual tardogòtica. La documentació existent és molt escassa. El primer document és el testament del comte Ramon Berenguer III, de l'any 1131, on consta una deixa a la seu de Girona de l'*eclesiam de Buada*, que no especifica a quina es refereix.

Sant Julià, que és la que visitarem, en època medieval era parròquia, però l'any 1638 va ser unida a la de Sant Pau de Fontclara. El 1734, a causa del seu mal estat quedà sense culte. Amb la desamortització de 1835, fou venuda i utilitzada com a estable i celler. Malgrat que el 1931 fou declarada Monument Nacional va continuar tenint el mateix ús. Finalment, l'any 1958 va ser adquirida per la Diputació de Girona que, més endavant, hi va iniciar importants obres de consolidació i de restauració que finalitzaren l'any 1988.

L'edifici consta d'una sola nau, dividida en dues parts per un arc toral, capçada per un absis trapezial desviat de l'eix de la nau vers migjorn. La nau està coberta amb volta de canó lleugerament ultrapassada. L'arc triomfal és de ferradura i té els muntants avançats. A l'intradós hi ha uns encaixos rectangulars, segurament per col·locar-hi l'iconòstasi (separació que impedia als fidels veure el celebrant). L'arc toral també és de ferradura però més peraltat, podria ser de tipus visigòtic o bé emiral cordovès. La porta d'accés, modificada amb la restauració, es troba al costat sud i, a la façana de ponent, n'hi ha una altra de tapiada. Allevant s'alcen les restes d'un campanar de cadireta de dos ulls, que és posterior.

SANT JULIÀ DE BOADA.

Aquest temple preromànic, el daten al segle IX o X. Inicialment se'l va incloure amb les esglésies mossàrabs, però estudis posteriors ho han descartat totalment. A l'interior hi havia pintures murals romàniques del segle XIII, que foren arrencades i són al Museu Diocesà de Girona. *In situ* només en queden petites restes. Són molt similars a les de Sant Pau de Fontclara.

SANT PAU DE FONTCLARA

Inicialment fou un monestir, documentat l'any 889. Poc més tard, el 908 passà a ser domini del monestir occità de Santa Maria de la Grassa i després del també occità de Sant Benet de Castres. Encara més tard deixà de ser monestir i es convertí en església parroquial, funció que encara manté.

L'església actual és romànica, del segle XI. Consta d'una sola nau, coberta amb volta apuntada -d'època posterior- capçada per un absis semi-circular. Durant els segles XVI i XVII s'hi afegiren capelles laterals. L'exterior de l'absis està decorat amb lesenes llombardes, però sense arcuacions cegues, cosa molt poc habitual. A la façana de ponent hi ha una portalada barroca de 1639 i, sobre la llinda, un frontó amb la imatge de Sant Pau, en baix relleu. Al seu damunt s'alça un campanar de cadireta de dos ulls, que també és posterior. Al mur sud hi havia la primitiva porta que fou tapiada.

A l'església es conserven unes interessants pintures murals romàniques, a l'absis i a l'arc triomfal. A l'absis hi és representat, a dalt, la *Maiestas Domini* envoltada pel tetramorf; a sota els dotze apòstols asseguts en un banc corregut i, entre les finestres, hi ha escenes de la vida de Sant Pau. A l'arc triomfal tenim, al centre, l'Anyell Diví, envoltat pels vint-i-quatre ancians de l'Apocalipsi.

FONTCLARA. Pintures murals.

Aquestes pintures estan datades a inicis del segle XIII, però en canvi la seva iconografia és arcaica i de corrent neobizantina. Representen el Judici Final i, en pintura, és molt rar a casa nostra.